

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Юридичний факультет

Кафедра конституційного,
адміністративного та фінансового
права

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Господарське право»

на тему:

„Поняття недобросовісної конкуренції”

Студента 3 курсу ПР - 31 групи
Галузь знань 0304 «Право»
Напрямок підготовки 6.030401 «Правознавство»
Горобчука М.В.
Керівник: д.ю.н., проф. Гречанюк С.К.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії

_____

_____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

_____

_____

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ТЕРНОПІЛЬ – 2016

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Загальнотеоретична характеристика поняття «недобросовісної конкуренції».....	5
1.1. Недобросовісна конкуренція як вид господарських правопорушень....	5
1.2. Форми вияву недобросовісної конкуренції.....	9
Розділ 2. Контроль у сфері недобросовісної конкуренції, санкції за порушення у цій сфері.....	13
1.1. Система органів, що здійснюють захист економічної конкуренції в Україні.....	13
1.2. Відповідальність та можливі санкції за порушення законодавства щодо регуляції недобросовісної конкуренції.....	17
Розділ 3. Законодавче забезпечення у сфері недобросовісної конкуренції.....	21
ВИСНОВКИ	24
<i>Список використаної літератури</i>	25

ВСТУП

Особливе місце у сфері господарського права займає питання недобросовісної конкуренції. Це пов'язане із тим, що в Україні у швидкому темпі розвиваються певні форми підприємництва, що, як правило, призводить до розвитку конкурентних відносин, які по своїй природі навряд можуть розвиватися без зловживання правом на конкуренцію. Адміністративно-командна система негативно вплинула на звичаєве право ведення бізнесу, що розвинулось історично та було майже повністю втрачено, і за той короткий період незалежності України, звичаї чесного ведення підприємництва навряд можна сформулювати заново.

Актуальність теми. Оскільки в умовах трансформації економіки по типу «Ринкова», для України питання захисту конкуренції є надважливим, адже серйозні порушення у цій сфері здатні нанести рани молодій економіці, що несприятливо виразиться у подальшому її розвитку. Це підтверджується досвідом трансформаційних процесів, що мали місце у країнах Європи. І саме тому, питання боротьби з явищем недобросовісної конкуренції набуває широких масштабів у контексті глобалізації та інтегральних процесів України в європейську економіку. Будучи країною з відкритою економікою, наша держава використовує механізми регулювання державної економіки з урахування власних соціально-економічних перетворень. В результаті цього, головуючим спрямуванням такого регулювання стає забезпечення функціоналу внутрішніх ринкових апаратів, а саме – конкуренції. Конкуренція завжди відповідала званню фундаментального елементу ринку, завдяки якому досягається збалансованість між такими поняттями як «попит» та «пропозиція», а в цілому – між потребами суспільства та потребами виробництва.

Дослідження поняття недобросовісної конкуренції ґрунтується на працях таких дослідників, як Бакалінська О.О., Горєва Є.Ю., Журик Ю.В., Берташ І.В., Кравчук Д., Воронко В, С., Чебикіна Т.С., Каргова В. Для цілей дослідження використовувалися праці вітчизняних вчених, які розглядали проблеми

правової інституалізації недобросовісної конкуренції, зокрема такі, як: Селянко І, Каргова В, Якубенко Ю. Л. та інші.

Мета дослідження: проаналізувати поняття недобросовісної конкуренції в загальнотеоретичному аспекті, опрацьовуючи навчальну літературу та наукові надбання, національне законодавство, виокремлення елементів, що включені законодавцем до загальних положень недобросовісної конкуренції.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі завдання:

- Проаналізувати поняття недобросовісної конкуренції
- Дослідити основні форми вияву недобросовісної конкуренції
- Визначити способи захисту від недобросовісної конкуренції
- Проаналізувати систему органів, що здійснюють забезпечення конкуренції та визначити санкції за порушення законодавства у цій сфері.

Об'єктом дослідження є правова регламентація та функціонування недобросовісної конкуренції в Україні в умовах формування ринкової економіки.

Предметом дослідження є поняття «недобросовісна конкуренція»

Методи дослідження: Дослідження проводилось із застосуванням методів емпіричного характеру, спостереження; метод аналізу та узагальнення, а також був застосований системний підхід.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ «НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ»

1.1. Недобросовісна конкуренція як вид господарських правопорушень.

До 90-х років минулого століття в Україні дослідження у сфері конкуренції і конкурентоздатності взагалі не відбувалось. Таке поняття, як «конкуренція» в економіці того часу не застосовувалось, а в словнику політичної економії визначалося як «антагоністична боротьба між приватними товаровиробниками за найбільш вигідні умови виробництва й збуту товарів». Термін «конкуренція» в більшості вважався таким, що має анархічну природу – метод звіриний із важкими соціальними наслідками. Тільки власники підприємств були знайомі з елементами та поняттям конкуренції й конкурентної боротьби, чия продукція йшла на ринок, що називався «міжнародний». Повна відсутність приватної власності на засоби виробництва й установлення планів для всіх підприємств призвело до відсутності конкуренції. Вперше поняття конкуренції розкрив Адам Сміт у праці «Дослідження про природу і причини багатства народів». В його баченні конкуренція - це не що інше, як суперництво, що призводить до підвищення ціни при скороченні пропозиції і відповідно знижені ціни при надлишку пропозиції. Автором розкрито принцип «невидимої руки», згідно якого у межах гостро конкурентної ринкової системи ціна, прибуток, попит, пропозиція, позиковий відсоток спрямовуються немов невидимою рукою і відповідають зацікавленості підприємств, держави [21, с.2].

У законодавстві незалежної України термін недобросовісної конкуренції вперше з'явилося у вже не чинному Законі України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності», який в принципі не давав визначення цього поняття, а лише визначав можливі форми його здійснення. Лише після прийняття Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» з'являється дефініція цього терміну. Відповідно до ст. 1 цього Закону недобросовісною конкуренцією

є будь-які дії у конкуренції, що усперечать правилам торговим та іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності. Стаття 32 ГК України надає аналогічне визначення. [16]

У юридичній літературі висловлюються різні підходи до визначення недобросовісної конкуренції, що значною мірою перетинаються з легальними визначенням даного поняття і впливають із поняття конкуренції. Останню ж науковці-дослідники пропонують визначати як урегульовану нормами права змагальність між суб'єктами господарювання, що діють водночас у межах одного товарного ринку, спрямовану на отримання підвищеного прибутку та збільшення власної частки ринку, котра обмежує можливості кожного з них впливати на загальні умови обігу товарів. [3, с.12-13]

Варто зауважити, що хоча у ЗУ «Про захист економічної конкуренції» передбачені основні засади самого захисту економічної конкуренції, але не є визначеними конкретні умови добросовісної економічної конкуренції.

На нашу думку це створює певні проблеми для суб'єктів господарювання у веденні добросовісної конкуренції. Тут же й розпочинається філософія, яка визначає недобросовісність як міру одиниці для кожної людини різну. А тому, явною є необхідність ведення більш широкого поняття, ніж «захист», наприклад «регулювання» [4, с.534]

Основними рисами досконалої конкуренції як такої повинні бути наступні пункти:

1. Кожен підприємець набуває статусу «малого» щодо ринку в цілому;
2. Покупець інформований про ціну
3. Вступ та вихід у ринок є вільним
4. Безвипяткова однорідність одноіменних товарів

Забезпечення конкуренції повинно бути обов'язковою складовою економічної політики кожної держави, що є наслідком важливих функціональних значень цього явища

Відповідно до цього, можна визначити основні функції конкуренції:

1. Створення дійових стимулів для розвитку суспільного виробництва;
2. Одночасне підвищення якості товарів (робіт, послуг) та зниження витрат на їх виробництво;
3. Формування механізму «природного відбору» найбільш ефективних суб'єктів господарювання;
4. Прискорення розвитку інноваційного процесу;
5. Надання можливості вільного вибору усім учасникам відносин у сфері господарювання;
6. Відкриття нових потреб та засобів їх задоволення для створення нових продуктів тощо [20, с. 87]

Відповідно до вище зазначеного, можна виділити ознаки конкретно недобросовісної конкуренції

- Недобросовісна конкуренція має місце після вчинення активних дій, пасивна поведінка у вигляді бездіяльності не застосовується до даного поняття.
- Такі дії вважаються правопорушенням тоді, коли вони суперечать не лише положенням закону, але й звичаям ведення бізнесу, таким поняттям як розумність, справедливість, добропорядність.
- Суб'єктами недобросовісної конкуренції вважаються лише суб'єкти господарювання, тобто такі, що займаються підприємницькою діяльністю, а також підприємці-фізичні особи.
- Набуття переваг у веденні підприємницької діяльності повинно бути метою у таких активних діях.
- В результаті таких дій суперникам заподіюються збитки, або є присутня шкода діловій репутації.

Все це являється наслідком зловживання правом на конкуренцію. Цілком очевидно, що будь-яке зловживання суб'єктивним правом являє собою соціальношкідливу поведінку, з якою необхідно боротися як на законодавчому,

так і на правозастосовному рівні. Навіть у тих країнах, де доктрина зловживання правом нараховує не одну сотню років, законодавчі методи виявляються не завжди ефективними, а суди постійно зустрічаються з проблемою правильної кваліфікації різноманітних зловживань правом. Українська доктрина щодо зловживання правом належним чином не розроблена, в результаті чого чинне законодавство і судова практика поки не мають єдиних підходів до вирішення цієї проблеми. Інша проблема пізнання природи зловживання суб'єктивним правом полягає в нерозумінні його сутності. Так, правознавці і юристи-практики, що визнають аналізоване правове явище, занадто спрощено підходять до ознак, що його характеризують. Розглянутий феномен тлумачиться ними як «вживання суб'єктивного права на шкоду» [11, с. 6]

Згідно Звіту Антимонопольного комітету України за 2012 рік, органами Антимонопольного комітету України за даний рік було припинено 776 порушень Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». На правопорушників органами Комітету протягом звітного року накладені штрафи у загальній сумі 22 млн гривень [5]

Це говорить про те, що випадки недобросовісної конкуренції є дуже поширеними. Варто зазначити також момент, що багато випадків недобросовісної конкуренції не є виявленими, а в умовах високого рівня корупції – прихованими. Це означає, що питання недобросовісної конкуренції ринку на сьогоднішній день є архиважливим.

Щодо практики застосування чинного законодавства в діяльності Антимонопольного комітету України, часто зустрічаються випадки, коли дію, що має ознаки проявів недобросовісної конкуренції, неможливо кваліфікувати однозначно, що означає нестачу всіх елементів конкретного складу правопорушення, або має місце нове порушення, яке не передбачене чинним законодавством. За таких умов, як правило, застосовується стаття 1 ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції», посилаючись на те, що обговорювана поведінка порушує торгові та інші чесні звичаї у підприємницькій діяльності. У

цьому разі саме загальна заборона закону дозволяє належним чином обстоювати інтереси суб'єктів господарювання.

На противагу конкуренції, недобросовісна конкуренція ускладнює процес оновлення асортименту і підвищення якості продукції, насичення ринків, спотворює критерії визначення збиткових виробництв, які потребують реорганізації та санації. Сутність недобросовісної конкуренції полягає в тому, що вона зумовлює перерозподіл чинників одержання прибутку та стимулює вдосконалення організації виробництва, зниження витрат на виробництво одиниці продукції, підвищення якості товарів на користь недобросовісних конкурентів. [13, с. 2]

Відповідно до вище сказаного, можна зробити висновок, що поняття недобросовісної конкуренції в науці досліджується багатогранно та всесторонньо, що дозволяє почерпнути об'ємну інформацію як для вичення, так і для сприйняття. Це неодмінно є хорошою рисою для поняття з точки зору законодавства, так і для поняття з точки зору споживача та підприємця. Для нашої держави це важливий крок у напрямку трансформації ринку на більш високий етап еволюції, а також розвиток законодавства та його вдосконалення, що приведе державу на більш високий рівень економічного, правового та соціального розвитку.

1.2. Форми вияву недобросовісної конкуренції

Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» зазначає наступні форми вияву недобросовісної конкуренції: неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки; неправомірне використання товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; порівняльна реклама; дискредитація господарюючого суб'єкта; купівля-продаж товарів, виконання робіт, надання послуг із примусовим асортиментом; схилання до бойкоту господарюючого суб'єкта; схилання постачальника до дискримінації покупця; схилання господарюючого суб'єкта до розірвання договору з конкурентом; підкуп працівника постачальника; підкуп працівника покупця; досягнення неправомірних переваг у конкуренції; неправомірний збір комерційної таємниці; розголошення комерційної таємниці; схилання до розголошення комерційної таємниці; неправомірне використання комерційної таємниці. [15]

Даний перелік недобросовісних конкурентних дій не є вичерпним, та може доповнитися і монополістичними практиками, розробкою багаторівневого маркетингу та іншими некоректними діями щодо конкурентів.

Щоб дати об'єктивну характеристику даній проблематиці, приведемо приклад форми вияву недобросовісної конкуренції – Незаконне використання позначень.

У цьому випадку неправомірним вважається використання імені, комерційного (фірмового) найменування, торговельної марки (знака для товарів і послуг), рекламних матеріалів, оформлення упаковки товарів і періодичних видань, інших позначень без дозволу (згоди) суб'єкта господарювання, який раніше почав використовувати їх або схожі на них позначення у господарській діяльності, що призвело чи може призвести до змішування з діяльністю цього суб'єкта господарювання.

Поняття «станомани споживача» щодо позначень (consumerconfusion/brand con-fusion) Е. Фоксман, П. Бергер і Дж. Коте

визначають як стан омани, що полягає у помилковому сприйнятті, яке призводить до формування у споживача неправильного (неточного) уявлення про певний маловідомий продукт за рахунок перенесення на нього атрибутів і якостей іншого більш відомого товару. Таким чином, відбувається заповнення відсутньої інформації про атрибути продукту та перенесення споживачем уявлень про властивості товару одного виробника на інший. Стан омани у споживача формується під впливом помилкового уявлення, що виражається в перенесенні характеристик оригінального бренду на імітатор через візуальні ідентифікатори: логотип/торговельний знак, комерційне найменування, упаковка (її розмір, функціональність, форма), торговельний/рекламний персонаж і фірмовий стиль/бренд бук. Тому для підтвердження того, що мало місце змішування, достатньо демонстрації зображень товарного знака в умовах опитування або лабораторного експерименту[17, с.14]

Якщо функціонал виробу являється неможливим без виключення копіювання зовнішнього вигляду, таке копіювання вважається правомірним.

Правозастосовна практика зазначає, що недобросовісна конкуренція насправді рідко приносить реальні збитки у вигляді втрати або пошкодження майна. Зазвичай, у більшості випадків її наслідки поширюються як упущена вигода і вдатки не об'єднані для відновлення порушеного права і іміджу.

Інтересним є факт, який зазначають Н.І Клейн, Н.Є. Фонарьова, а саме – у ряді країн вимога наявності конкурентних відносин між позивачем та відповідачем є відсутня, що дозволяє забезпечити на певному рівні вищий підхід до питання про дискредитацію. В такому випадку не лише конкуренти, але й об'єднання споживачів, або навіть ЗМІ можуть підпадати під дію законодавства щодо недобросовісної конкуренції, здатну заподіяти певну шкоду конкретному суб'єкту. [7, с. 146]

Варто виділити і провідні методи вчинення дій недобросовісної конкуренції:

1. Промисловешпигунство;
2. Промисловаконтррозвідка;
3. Заманювання фахівців фірм конкурентів більш високою зарплатою;
4. Корупція;
5. Махінації у сфері оподаткування (дозволяють знизити ціни і бути більш конкурентноздатними)

У сучасних умовах переходу до глобального ринку підприємці використовують такі методи.

Причому сучасний світ передбачає такі тенденції, що без використання Інтернет-технологій просування власної продукції стає неможливим або вкрай важким. Одночасно, окремі з вищевведених методик за простою можна використовувати саме у глобальній мережі. [6, с. 212]

Всі форми недобросовісної конкуренції також можуть бути розподілені за юридичним змістом на порушення власне норм конкурентного законодавства і на злочини. Злочини у сфері конкурентних відносин характеризуються наявністю складу злочину, що в першу чергу попадають під юрисдикцію не лише конкурентного законодавства, а Кримінального кодексу. Також всі форми недобросовісної конкуренції поділяються в залежності від суб'єктів-порушників та їх кількості. Такими суб'єктами можуть бути або індивідуальні суб'єкти господарювання або їх групи.

Щоб уникнути та мінімізувати вплив вищезазначених явищ, насамперед необхідно формувати «правила раціональності» в антимонопольних регулюваннях, що передбачають захист економічної конкуренції з запровадженням превентивних заходів про конкурентну спрямованість, сприяння входженню нових фірм, розширення повноважень Антимонопольного комітету України на нові товарні ринки.

РОЗДІЛ 2. КОНТРОЛЬ У СФЕРІ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ, САНКЦІЇ ЗА ПОРУШЕННЯ У ЦЬЙ СФЕРІ.

1.1 Система органів, що здійснюють захист економічної конкуренції в Україні.

Розглядаючи це питання, необхідно виділити органи загальної та спеціальної компетенції, що займаються захистом конкуренції в Україні.

Основним органом, що здійснює політику, що спрямовується на захист економічної конкуренції є Верховна Рада України. За допомогою повноважень, що надані їй Конституцією України, ВРУ дає згоду на призначення та звільнення на посаду Голови Антимонопольного комітету України Президентом України. Також, у сфері антимонопольної політики ВРУ приймає закони й постанови, а також інші акти. Відповідно до положень Конституції, президент видає укази та розпорядження щодо антимонопольної політики, також йому підвідомчі державні програми розвитку різних видів економічної діяльності, в тому числі вимоги щодо конкуренції.

Кабінет Міністрів України в процесі визначення основних напрямків економічної політики держави зобов'язаний виконувати антимонопольні вимоги [12, с. 209]. Саме органами Антимонопольного комітету здійснюється державний контроль за додержанням законодавства у сфері економічної конкуренції та захисту інтересів суб'єктів господарювання.

Відповідно до ЗУ «Про Антимонопольний комітет України», цей комітет є державним органом, що має спеціальний статус, метою діяльності якого вважається забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності. [14]

Селянко І. досліджувала одну з проблем функціонування Антимонопольного комітету. Останнім часом почастишали випадки отримання підприємствами та фізичними особами – підприємцями запитів від органів Антимонопольного комітету України щодо надання інформації. При цьому трапляються випадки, коли особи, що отримали такий запит, не надають такої інформації вчасно або надають не в повному обсязі. В такому разі постає запитання, до яких наслідків призведе така поведінка і як їх можна мінімізувати. [19, с. 181]

Проблемою є те, що не всі підприємці усвідомлюють, чи обов'язково потрібно відповідати на запит АМКУ. Відповідь на це запитання можна знайти у статті 22-1 ЗУ «Про Антимонопольний комітет України», де вказано, що суб'єкти господарювання на вимогу органу АМКУ зобов'язані подавати документи, чи іншу інформацію, а таку ж таку, яка вважається інформацією «з обмеженим доступом», необхідну для виконання завдань АМКУ, передбачених законодавством про захист конкуренції. [14]

У зв'язку з тим, що чинним законодавством не визначено конкретного строку для відповіді на запит АМКУ, отримавши від АМКУ вимогу надати інформацію, насамперед необхідно звернути увагу, який термін встановлений для підготовки інформації та/або документів, зазначених у такій вимозі. Якщо з аналізу запитаної інформації стає очевидним, що Ви не встигнете підготувати її вчасно, якнайшвидше потрібно направити до АМКУ клопотання з проханням продовжити строк для надання відповіді на запит з обґрунтуванням, чому такий строк має бути продовжено.

Чинним законодавством України передбачено обов'язок суб'єктів господарювання надавати інформацію на запит органу АМКУ, зокрема інформацію з обмеженим доступом. Зважаючи на те, що законом не визначено певної форми витребування інформації, запит АМКУ може бути здійснено в будь-якій письмовій формі, крім тієї, щодо якої є пряма заборона

закону. Відповідь на запит щодо надання інформації надається в будь-якій не забороненій формі та спосіб. Суб'єкт господарювання може звертатися до АМКУ з проханням роз'яснити незрозумілі питання. Для того, щоб бути впевненим у тому, що представники АМКУ отримають надіслану інформацію, доцільно надсилати відповідь на запит АМКУ цінним листом з описом вкладення та повідомленням про вручення листа адресату. За неподання інформації АМКУ у встановлені строки; подання інформації в неповному обсязі у встановлені строки та подання недостовірної інформації передбачена відповідальність у вигляді штрафу у розмірі до 1 (одного) відсотка доходу (виручки) суб'єкта господарювання від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) за останній звітний рік, що передував року, в якому накладається штраф. При цьому, сплата штрафу не звільняє від обов'язку надати запитувану інформацію. [19, с. 183]

Так, протягом 2012 року Антимонопольними органами України було проведено 1035 перевірок; із цієї кількості було здійснено 796 перевірок суб'єктів господарювання та 293 перевірки державних органів. За результатами цих перевірок розпочато розгляд 660 справ про порушення законодавства у сфері економічної конкуренції та надано 313 рекомендацій щодо припинення дій, які містили ознаки таких правопорушень. [5]

Варто зауважити, що основним завданням таких перевірок є:

- Здійснення державного контролю за дотриманням законодавства у сфері економічної конкуренції;
- Своєчасне попередження, виявлення і припинення дій, що мають ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, ліквідація причин виникнення цих порушень і умов, які їм сприяють;
- Збір доказів за заявами і справами про порушення законодавства про захист економічної конкуренції. [18]

Згідно з Положенням про порядок проведення перевірок дотримання законодавства про захист економічної конкуренції, контроль

антимонопольних органів проводиться як перевірка, що й є однією з правових форм цього контролю.

Поняття «перевірка» розглядається лінгвістами як переконання в правильності чого-небудь, обстеження з метою нагляду або контролю.

Узявши за основу такі визначення в цілому і співвідношення понять «перевірка» та «контроль» можна уточнити їх як форму і зміст, що має значення для з'ясування поняття «форма державного контролю у сфері конкуренції», під якою необхідно розуміти перевірку як діяльність антимонопольних органів у межах своїх повноважень при здійсненні господарської діяльності суб'єктами господарювання та при реалізації повноважень органами влади, органами місцевого самоврядування, органами адміністративно-господарського управління й контролю.

Таким чином, АМК є єдиним органом державного захисту конкурентних відносин в Україні, що в цілому відповідає світовій практиці. До напрямів його діяльності входять: антимонопольна політика в сфері регулювання ринкових монополій, антимонопольна політика в сфері регулювання діяльності природних монополій, політика із забезпечення добросовісної конкуренції (конкурентної політики у вузькому розумінні). Важливою його функцією є розгляд адміністративно-господарських спорів. Подальшого наукового осмислення потребує правове вдосконалення діяльності АМК та регулювання конкурентних відносин в цілому

1.2 Відповідальність та можливі санкції за порушення законодавства щодо регуляції недобросовісної конкуренції.

Завжди було і буде важко повністю протидіяти зловживанню монопольним становищем на ринку, анти конкурентним узгодженим діям, іншим проявам форм недобросовісної конкуренції. Задля такої протидії існує потреба в розробленні правових механізмів, покликаних сприяти і заохоченню добросовісної конкуренції.

Одним із таких механізмів-елементів правового забезпечення протидії порушенням у економічній конкуренції є система охоронних засобів правового впливу, що застосовуються за правопорушення.[2, с. 1]

Порушеннями законодавства про захист економічної конкуренції є: вчинення дій, визначених ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції» як недобросовісна конкуренція; узгоджені антиконкурентні дії; зловживання монопольним становищем; також антиконкурентні дії органів із владними повноваженнями, в тому числі ОМС, та органів адміністративно-господарського управління і контролю; невиконання рішень АМКУ або їх виконання не в повному обсязі; здійснення учасниками таких дій, які вважаються узгодженими і заборонені відповідно до законодавства;

За порушення антимонопольного-конкурентного законодавства передається застосування заходів різних видів відповідальності, а саме – адміністративної, цивільно-правової, а також двох особливих санкцій, притаманні сфері економічної конкуренції у вигляді накладання АМКУ штрафів і примусового поділу монопольних утворень. Відшкодування збитків передбачається як основа цивільно-правова санкція за порушення антимонопольного законодавства. Найпоширенішою санкцією за порушення такого законодавства є накладання штрафів на підприємства. Зі ст. 52 ЗУ «Про захист економічної конкуренції» випливає, що органи АМКУ можуть накладати штрафи на об'єднання, суб'єктів господарювання як юридичних так і фізичних

осіб; групу суб'єктів господарювання, що визначаються такими суб'єктами. [2, с. 1]

Відповідно, за порушення вищезазначеного законодавства передбачаються наступні санкції:

- Відшкодування шкоди;
- Стягнення штрафів;
- Примусовий поділ;
- Спростування неправдивих, неточних, або неповних відомостей;
- Вилучення товарів з неправомірно використаним позначенням тощо [12, с. 208]

Охарактеризуємо дані види санкцій:

1. Штрафи. Відповідно до ст. 52 ЗУ «Про захист економічної конкуренції» органи АМКУ вправі накладати штрафи на суб'єкти господарювання за порушення у сфері економічної конкуренції – антиконкурентні узгоджені дії; зловживання монопольним становищем; невиконання рішень АМКУ або виконання їх в неповному обсязі тощо. Штраф – це грошове стягнення, а також вид адміністративного стягнення у грошовому еквіваленті. [15]
2. Примусовий поділ. Це господарсько-організаційна санкція за порушення законодавства у сфері економічної конкуренції, яка означає створення конкурентного серидовища для ринку штучним шляхом, що покликане для збільшення обсягів виробництва, відповідно підвищення якості товарів та послуг, що супроводжується появою на ринку декількох суб'єктів-конкурентів. [2, с. 2]
3. Вилучення товарів. Цей вид санкції застосовується з моменту виявлення факту неправомірного використання чужих позначень. Заінтересовані особи в такому разі звертаються до АМКУ з заявою про вилучення

товарів з неправомірно використаним позначенням або копій виробів іншого суб'єкта господарювання. [12, с. 216]

4. Відшкодування шкоди. Відповідно до вище сказаного, особи, яким заподіяно шкоду внаслідок порушення законодавства у сфері економічної конкуренції мають право звернутися до суду із заявою про відшкодування. Шкода, що заподіяна порушеннями встановленими у ЗУ «Про захист економічної конкуренції», відшкодовується особою, яка вчинила порушення у подвійному розмірі завданої шкоди. Порядок використання таких товарів визначає КМУ [2, с. 2]
5. Спростування дискредитуючої інформації. У разі встановлення факту даного діяння, органи АМКУ вправі прийняти рішення про офіційне спростування такої інформації за рахунок коштів порушника. Навіть, якщо поширення такої інформації мало разовий характер, є вірогідність, що споживачі пам'ятатимуть повідомлення та продовжать користуватись ринком на основі хибної інформації.

Варто зауважити, що всі застосовувані санкції являють собою стягнення у вигляді грошового еквівалента, причому межі такої санкції є дуже великі. При застосуванні даної міри покарання необхідно враховувати наступні фактори:

1. Провину особи;
2. Розмір переваг, що були отримані шляхом здійснення правопорушенням;
3. Економічний стан правопорушника.

Останній критерій необхідно враховувати в тому випадку, коли неможливо розрахувати прибуток, отриманий недобросовісним конкурентом.

Також, за порушення законодавства у сфері економічної конкуренції передбачена кримінальна відповідальність. Це стосується комерційної таємниці. Відповідно до статті 231 ККУ умисні дії, які спрямовані на отримання відомостей, що являють собою комерційну таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей – несе за собою кримінальну відповідальність у вигляді штрафу, а у випадку розголошення

такої таємниці – штраф, плюс позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років. [10]

Таким чином, можна з впевненістю сказати, що законодавство регулює питання порушень у сфері економічної конкуренції різносторонньо, шляхом застосування адміністративної, цивільної, господарської, кримінально-правової відповідальності, що безумовно являється хорошим показником у боротьбі із недобросовісною конкуренцією, адже різносторонність покарань завжди буде відігравати превентивну та заохочуючу функцію по відношенню до суб'єктів господарювання.

РОЗДІЛ 3. ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ.

На кінець, варто провести аналіз законодавства, що регулює сферу економічної конкуренції, а саме – недобросовісну конкуренцію.

Законодавство про захист економічної конкуренції є однією з наймолодших галузей українського права.

Але, хоча і за такий короткий час конкурентне законодавство України надійно увійшло до життя суспільства. Цей базис виявив себе як необхідний і ефективний регулятор дуже складних та надзвичайно важливих відносин, пов'язаних із конкуренцією, що є без перебільшення, основою будь-якої ринкової економіки. Завдяки застосуванню конкурентного законодавства поновлено умови добросовісної конкуренції на тисячах товарних ринків, попереджено сотні випадків монополізації та антиконкурентних узгоджених дій.

Історія розвитку законодавства про захист економічної конкуренції в Україні бере свій початок з прийняття у лютому 1992 року Закону України “Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності”, що започаткував утворення правової системи захисту економічної конкуренції. Цей закон був побудований на основі антимонопольного законодавства розвинутих країн. В умовах тотальної монополізації економіки та відсутності культури конкуренції у бізнесових колах та суспільстві в цілому цей закон, насамперед, вирішував завдання припинення численних зловживань монопольним становищем суб'єктів господарювання, антиконкурентних дій органів влади та недобросовісної конкуренції. Наступним кроком було прийняття у 1993 році Закону України “Про Антимонопольний комітет України”, яким було створено інституційні засади захисту конкуренції, визначено Антимонопольний комітет України уповноваженим органом у сфері захисту конкуренції, встановлено його завдання та повноваження. Найбільш вагомою подією у формуванні

законодавства у сфері конкуренції мало закріплення у 1996 році основних принципів державного захисту конкуренції у Конституції України. Також у 1996 році за ініціативою Антимонопольного комітету України норми щодо захисту від недобросовісної конкуренції були удосконалені та виділені в окремий Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції”, який спрямований на захист підприємців від недобросовісної конкуренції, встановлення, розвиток і забезпечення торгових та інших чесних звичаїв ведення конкурентної боротьби при здійсненні підприємницької діяльності в умовах ринкової економіки.

Система захисту економічної конкуренції, що склалася в Україні, дозволяє вирішувати всі завдання, які традиційно стоять перед конкурентними органами, зокрема запобігання та припинення антиконкурентних узгоджених дій суб’єктів господарювання, зловживань монопольним становищем та недобросовісної конкуренції, здійснення попереднього контролю за концентраціями та узгодженими діями суб’єктів господарювання, адвокатування конкуренції.

Сучасна Українська законодавча база ґрунтується на положеннях Конституції України, а саме стаття 42 – містить пряму заборону щодо зловживання монопольного становища на ринку й обмеження конкуренції; передбачає існування ряду законів, що регулюють питання недобросовісної конкуренції:

1. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996р. Цей закон визначає правові засади захисту суб’єктів господарювання і споживачів від недобросовісної конкуренції. Закон спрямований на реалізацію таких понять, як розвиток і забезпечення торгових та інших чесних звичаїв ведення конкуренції при здійсненні діяльності господарського характеру в умовах ринкових відносин [джерело 1 закон]
2. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11 січня 2001р.

Цей закон визначає правові засади підтримки та захисту економічної конкуренції, обмеження монополізму в господарській діяльності і спрямований на забезпечення ефективного функціонування економіки України на основі розвитку конкурентних відносин. [15]

3. Закон України «Про Антимонопольний комітет України» від 26 листопада 1993 р., в якому визначені повноваження АМКУ у сфері регулювання економічної конкуренції.
4. Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22 грудня 1998 р., в якому визначається механізм захисту національного товаровиробника від демпінгового імпорту з інших країн. Він регулює засади і порядок порушення та проведення антидемпінгових розслідувань і застосування антидемпінгових заходів.

На сьогодні українське конкурентне законодавство, за оцінкою експертів Організації економічного співробітництва та розвитку, в цілому ефективно регулює відносини, які можуть впливати на економічну конкуренцію на території України. [1]

ВИСНОВКИ

В результаті вище сказаного можна зробити висновок, що завдання цієї роботи було виконано, їй предмет та об'єкт досліджено.

Сучасний етап розвитку суспільства неодмінно позитивно впливає на стан ринкових відносин, які завжди мали під собою характер суперництва, боротьби, та навіть війни за кращі умови виробництва та збуту товарів та послуг.

Держава, як найвищий регулятор законодавства, в процесі конкуренції повинна забезпечити ефективність виробництва, що може бути досягнено тільки за ефективною структурою такого виробництва, його відповідного стану та ефективністю управління у сфері втілення науково-технічних досягнень у таке виробництво, а також його динаміку. З іншого ж боку справедлива конкуренція повинна створити умови для споживачів такі, щоб у них неможливо було порушення правил та інших неправомірних дій суб'єктів господарювання, спрямованих на неправомірний розподіл та перерозподіл матеріальних благ від споживачів та добросовісних суб'єктів до недобросовісних.

Варто також зазначити, що від кількості товаровиробників залежить і те, яка саме конкуренція має місце на тому чи іншому ринку. Боротьба між підприємствами спонукує їх до виготовлення більш якісної продукції, до гонки за новинками, до застосування новітніх технологій, доцільного використання ресурсів, а також підвищення рівня роботи такого підприємства. Без конкуренції розвиток вищезазначених елементів буде зупинений у зв'язку з відсутністю необхідності до такого розвитку. Конкуренція існує саме через конкуренцію і в умовах конкуренції.

На кінець необхідно сказати наступне – недобросовісна конкуренція є передумовою до деградації не тільки конкурентного середовища, але й держави в цілому, а тому від неї потрібно позбуватись та уникати її.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

1. Валуйська О. В. Конкуренція: сутність, форми, методи. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=825148> джерело 19
2. Горева, Є.Ю. Особливості правового захисту конкуренції на національному рівні [Текст] / Є.Ю. Горева // Управління правами інтелектуальної власності : матеріали науково-практичної конференції, 21 квітня 2011 р. / Відп. за вип. А.М. Куліш. — Суми : СумДУ, 2011. — С. 49-53 джерело 17
3. Господарський кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 18 грудня 2015 року: (відповідає офіц. Текстові) – К.: Алерта, 2015. – 184.с джерело 21
4. Запорожець Ю. В. , І. В. Берташ. Економічна конкуренція : захист чи регулювання [Текст] / Ю. В. Запорожець, І. В. Берташ // Національний університет ДПС. – № 4. – 2011. – С. 534. джерело 3
5. Звіт Антимонопольного комітету України за 2012 рік // Електронний ресурс:
[<http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=95114&shema=main>]. Джерело 7
6. Коваленко І.В. Сучасні методи конкурентної боротьби у стратегії розвитку фірм / І.В. Коваленко // Європейські перспективи № 11, 2013 Джерело 12
7. Конкурентное право Российской Федерации: учеб. пособие для ву) зов / Под ред. Н.И. Клейн, Н.Е. Фоной. — М.: Логос, 1999 Джерело 11
8. Конституція України: чинне законод. зі змін. та допов. станом на 12 березня 2013р. (офіц. текст). – Київ: Вид. Дім. «ПАВЛИВОДА А. В.», 2013.- 64с. – (Закони України) джерело 20

9. Кравчук Д. Методичний підхід щодо встановлення неправомірного використання позначень відповідно до статті 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [Текст] / Д. Кравчук // 10
10. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство із змінами та допов. на 18 грудня 2015 року: (Відповідає офіц. текстові) - К.: Алерта, 2015. - 184 с. джерело 18
11. Малиновский А.А. Злоупотребление субъективным правом (теоретико-правовое исследование). – М.: Юрлитинформ. 2010 Джерело 6
12. Несинова С. В., Воронко В. С., Чебикіна Т. С. Господарське право України. Навч. посіб. / за заг. ред. С. В. Несиної. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 564 с. Джерело 13
13. Нікулін В.В., Танасієнко Н. П., ПРИПИНЕННЯ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР / В.В Нікулін, Н.П. Танасієнко // Вісник хмельницького національного університету 2010, № 5, Т.4 Джерело 8
14. Офіційний сайт Верховної Ради України . Закон України «Про Антимонопольний комітет України» . [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> Джерело 14
15. Офіційний сайт Верховної Ради України. Закон України «Про захист економічної конкуренції». [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2210-14> Джерело 9
16. Офіційний сайт Верховної Ради України. Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» . [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80> Джерело 1
17. «Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України». – № 1–2 (52–53). – 2014. – С. 14 – 19. Джерело 10
18. Про положення про порядок проведення перевірок додержання законодавства про захист економічної конкуренції: Розпорядження Антимонопольного комітету України від 25 грудня 2001 року № 182-р. джерело 16.

- 19.Селянко І., Каргова В. Особливості запитів Антимонопольного комітету України щодо надання інформації [Текст] / І. Селянко, В. Каргова // «ЮРИДИЧНИЙ ЖУРНАЛ». – №2-3 (140-141) . – 2014. – С. 181 – 183
джерело 15
- 20.Шуміло І. А. Відповідальність за порушення законодавства про захист конкуренції: автореф. дис...канд. Юрид. Наук: 12.00.04 / І. А. Шуміло ; Ін-т економіко-правових досліджень НАН Україн. – Донецьк, 2001. – 20 с. джерело 2
- 21.Щербина В.С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. — 6-те вид., перероб. і допов. — К. : ЮрінкомІнтер, 2013. — 640
Джерело 5
- 22.Якубенко Ю. Л. Економічні сутність понять конкуренція та конкурентоздатність сільськогосподарського підприємства / Ю. Л. Якубенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://khntusg.com.ua/files/sbornik/vestnik_127/43.pdf Джерело 4